

Univerzita
Pardubice
Fakulta
filozofická

Katedra: religionistiky

Akademický rok: 2015/2016

Posudek vedoucího bakalářské práce

Jméno autora: Romana Jirovcová

Název tématu: Strach na Západě v 16.–17. století z pohledu psychologie

Romana Jirovcová se ve své bakalářské práci pokusila splnit nesnadný úkol v podobě psychologického rozebrání strachu z křesťanů jiné konfese, muslimů, Židů a domnělých čarodějnic v západní společnosti 16.–17. století.

Koncepce práce, vysvětlená v Úvodu, v souladu se zadáním spočívá v rozdělení textu do pěti kapitol, z nichž první uvádí do souvislostí dané doby a představuje v práci použité psychologické koncepty a druhá až pátá jsou postupně věnovány čtyřem výše zmíněným druhům strachu. Každá z nich je dále rozdělena na část historickou, část psychologickou a část ilustrující danou problematiku na zvoleném příkladě.

Volba jednotlivých konkrétních témat může být sice sporná, avšak vzhledem k šíři tématu práce byl samozřejmě selektivní přístup nutný a na jeho nevyhnutelné subjektivitě není co kritizovat. Totéž platí ve vztahu k volbě psychologických konceptů jako nástrojů k rozebírání tématu. Má kritika se tedy nebude týkat struktury a metodologie práce, ale jen formálních a obsahových nedostatků (resp. pasáží, které se mi zdají prozrazovat nedostatečnou věcnou orientaci pisatelky v dané problematice).

Spornou otázku (která by snad mohla být posouzena až ve světle obhajoby) představuje míra studentčiny znalosti křesťanských východisek ve vztahu k teologii 16. a 17. století. Pisatelčiny výklady příčin tehdejšího strachu jsou zaměřeny spíše na jeho souvislost s krizí společenského řádu (tedy s obecně psychologickými či sociologickými tématy) než na témata spojená s ústřední náboženskou otázkou dosažení spásy.

Na s. 19 sice studentka hovoří o obavě z nedosažení věčné spásy, kterou však z neznámých důvodů označuje za „abstraktní“ a spojuje nikoliv se strachem, ale s úzkostí ve smyslu bezdůvodné, nedefinovatelné, s ničím konkrétním nespojené obavy. Bez pochopení „nouze o spasení“ jako např. velmi konkrétního a zcela ústředního motivu reformačního myšlení je podle mého názoru smysluplnost výkladu problematičtější.

Výklad o významu církve pro křesťana doby končícího středověku na s. 23 na mne působí skoro

až redukcionisticky, ne-li rovnou marxisticky svými příklady negativních (desátky) a pozitivních (zakládání různých ústavů) stránek působení církve, které v obou případech nechávají stranou její náboženský význam. Chybí jakákoliv zmínka o Kristu jako Spasiteli přítomném a působícím v církvi, tj. o jádru katolické teologie, podobně jako zde (ve výkladu o rozdělení západních křesťanů) není vůbec zmíněna Lutherova teze, podle níž katolická církevní instituce dosažení spásy pouhou vírou (*sola fide*) svým nepochopením tohoto principu ohrožuje.

Právě vnímání „těch druhých“ jako ohrožení naší spásy je ovšem pro „strach na Západě“ rozebíraný v práci Romany Jirovcové více než podstatné, takže opomenutí dobové teologie, resp. soteriologie představuje zásadní problém. Studentka sice nakonec věnuje oprávněnou pozornost křesťanské eschatologii jako „nejsilnějšímu psychologicky působícímu motivu“ (s. 27), ovšem spíše jen v rovině eschatologie kolektivní, nikoliv individuální.

Z konkrétních příkladů problematického výkladu musím dále zmínit podkapitulu 4.3. Metody inkvizice, která je zařazena do kapitoly o strachu z Židů. To by sice mohlo dávat smysl v případě, že by byla zaměřena na španělskou inkvizici, která věnovala pozornost především pokřtěným Židům a muslimům, ale tak tomu není. Zdá se dokonce, že autorka mezi různými inkvizicemi vůbec nerozlišuje. Její výklad se zde také pochybně opírá o knihu sovětského autora I. R. Griguleviče.

Pro posouzení kvality práce by mohla být podstatná i bibliografie, z níž však naneštěstí zřejmě část titulů vypadla (není v ní uvedena např. právě Grigulevičova kniha nebo v textu mnohokrát zmiňovaný *Obětní beránek* od Reného Girarda). Možná i proto působí seznam použitých zdrojů nepřesvědčivým dojmem – je krátký a navíc podivně rozdělený (objevuje se v něm např. „Sekundární literatura“, ale nikoliv Primární literatura). Práci sice vhodně doplňují obrazové přílohy, avšak odkazy na jednotlivé (z internetu stažené) obrázky v bibliografii nemohu pokládat za adekvátní náhradu jejich chybějícího seznamu. Výhrady je nutné vznést i k formální stránce poznámek pod čarou, ve kterých se často objevují podivnosti typu „Praha:, 2006“ (s chybějícím místem vydání za dvojtečkou). Místo obrátů typu „Parafáze [sic], viz tamtéž“ (pozn. 6) by zcela postačovalo „Viz tamtéž“.

Dojem, že práce sice byla psána s dobrými úmysly, avšak její pečlivé zpracování a dovedení do adekvátního konce se zdařilo jen částečně, potvrzuje také jazyková stránka textu, plná vyšinití z vazby i jiných jazykových přehmatů (viz např. jazyková kostrbatost hned prvních odstavců Úvodu).

Vzhledem k stále ještě relativně úspěšnému zpracování nesnadného tématu i nesporné dobré vůli studentky projevované např. v průběhu konzultací předložený text každopádně doporučuji k obhajobě. Hodnocení bude závislé i na jejím průběhu. Jen velmi předběžně doporučuji klasifikaci stupněm dobře (tj. 3).

V Brně dne 14. července 2016

Mgr. Vít Machálek, Dr. Th.D.